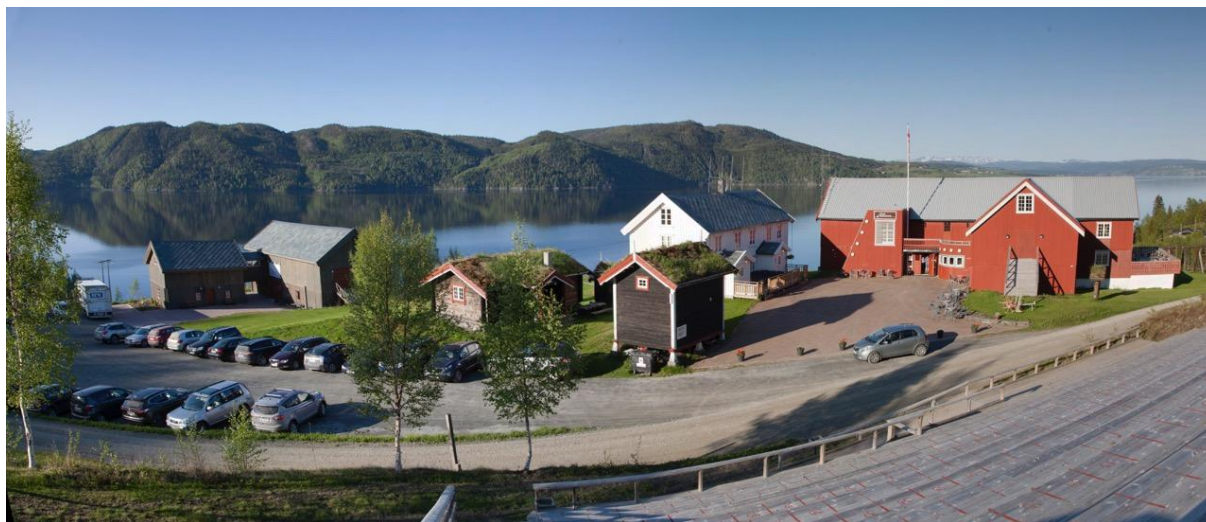

2006 Norsk Radio- og Fjernsynsmuseum

Med første blick virker dette som en kjedelig grå tittel på et kapittel i en serie med krønikere som spenner over tragiske hendelser, betydningsfulle personligheter, samfunnets begivenheter og hverdagsslitere, krig og fred. Men *headingen* er like enkel som den er genial, den vil gjennom en søkemotor på nettet vise deg veien til Sjøbygda i Selbu. Jeg kunne ha valgt en original tittel i mer overført betydning, men da ville hensikten ikke nådd så mange ”hits” eller ”likes” eller hva det nå heter i vårt nye mediaspråk. Det gamle mediaspråket får du i Sjøbygda, en avkrok som virker like fjern og avsides som ungdommens forhold til *det var en gang*.....uten radio, uten fjernsyn, uten mobil, uten internett og uten smarttelefon.

Etter denne glimrende innledningen, må nysgjerrigheten ha blitt lagt og du har bestemt deg for å fortsette å lese dette kapitlet. Den samme tankegangen og metodikken ligger trolig bak hvorfor og hvordan Norsk radiomuseum av alle steder i verden havnet i Sjøbygda i Selbu. Og når jeg så følger opp med en like lite original setning som ”*det å legge sten på sten (Steen)*” kan verken dette kapitlet eller museene i Sjøbygda unngå å bli suksess. For det var slik det begynte, med ett skritt om gangen, bygd møysommelig opp gjennom unik interesse, motivering og en kraftig porsjon med pågangsmot, vel vitende om at dette ikke var glamour eller en vanlig offentlig stilling med fast inntekt og fritid, heller tvert om. Men Jan Erik Steen er ikke bygd av stein, fastlåste rutiner og minste motstandsvei, men med teft, følelser og troen på at kreftene og resultatene kommer gjennom en kombinasjon av fysisk og mental trening. Det å bruke seg selv, skape noe - glede andre. Enhver vet at en ikke blir sliten av det en behersker og det en trives med. Det gløder av Jan Erik Steen når han forteller. Han er som en

liten unge som får sin julegave hos julenissen. Jeg har fulgt såpass med at jeg visste at Jan Erik Steen var en engasjert person innen idrett, spesielt sykling og innen styre og stell i næringslivet. Men å møte ham i fred og ro personlig, slik jeg fikk bli med Stjørdals-Nytt og redaktør Bjørn Helge Larsen, til Sjøbygda før sesongstart, var som å møte et barn i min egen oppvekst som nettopp hadde fått sin første og eneste is 17. mai. Å komme til Sjøbygda, møte Jan Erik og følge ham rundt på en guidet tur, mimre og gjenoppleve de store og små øyeblikk vi husker så godt - ja, det er nettopp 17. mai. Det gir så mye varme og nasjonal følelse. Jeg følte jeg gikk i barndommen igjen. Jeg lot meg føre tilbake til ungdomstidens kjærighet. Elvis var den største, uansett hva andre måtte mene, og perioden fra 1958 til 1968, må ha vært den perioden, tross Cubakrisen - med minst bekymringer. Jenter var jenter, biler og dopfrie fester, ingen hadde hørt om CO2 og ingen skulle frelse verden. Vi har behov for å minnes

denne tiden, og intet sted er bedre enn hos Anne Helene og Jan Erik Steen på Norsk Radiomuseum og Norsk Fjernsynsmuseum i Sjøbygda i Selbu. Det er så befriende å komme vekk i dobbelt forstand. Jeg har mange ganger vandret langs The Mall i Washington DC, som inneholder et utall med verdens største og flotteste museer (Smithsonian), men du kommer ikke vekk. Straks jeg var ute på gaten igjen, var jeg tilbake i den oppjagede verden. I Sjøbygda får tankene og minnene feste seg. Når du kommer ut synker det hele langt ned i magen og inn i sjela, det gode slår røtter igjen og du har blitt et fornyet og bedre menneske. Du har fått det nødvendige påfyllet som gir livet verd å leve. Du forstår hvilken tid du har vært en del av, hvor heldige vi har vært! Når du forlater Sjøbygda skjønner du denne nostalgis psykologi. Du blir ydmyk i takknemlighet.

Det hele har på et vis ingen begynnelse, ideen om et radiomuseum er noe som har utviklet seg i takt med Jan Erik Steen sin egen oppvekst og erfaring. Etter hvert som utviklingen skred av sted, tenkte han på linje med oss andre tilbake til den gang da. *"Det var tider det"*, og så modnet ideen om å samle dette parallelt med hans egen utvikling innenfor næringslivet. *"Det må da gå an..."*, og slik ble det. Han innså raskt at det ikke måtte bli et museum i tradisjonell forstand, men mer i takt med *"å ta vare på øyeblikkene"*, kombinere det med å la gjenstandene selv fortelle gjennom avspillinger av kjente programposter, melodier og glimt fra politiske, kulturelle og kjære sportsbegivenheter. Og slik har det blitt.

Jan Erik Steen ble født 26. september 1946 på Levanger og bodde der inntil han flyttet til Trondheim i 1966, for å starte ingeniørutdanning og videre skoling. Der møtte han sin kjære frue, Anne Helene - og de giftet seg 6. januar 1968. I mai 1969 fikk de sin første datter, Marianne, som ble etterfulgt av Vibeke i august 1971. Disse har gitt dem fem barnebarn i alderen 12 til 21 år. Jan Erik arbeidet innen bygg og anlegg i alle år og startet sin karriere hos Jernbetong AS som anleggsleder på Driva Kraftanlegg. Siden bodde de i fire år på Åndalsnes i forbindelse med byggingen av to betongplattformer til Nordsjøen. Familien Steen kjøpte boligen Bjørklund like ved porten inn til Værnes i 1971, men solgte den da de flyttet til Åndalsnes. De kom tilbake til Trøndelag og Trondheim i 1977 og kjøpte en enebolig på

Byåsen hvor de bodde til 2004. I 1995 startet Jan Erik egen virksomhet, Maja Eiendom, et selskap han solgte i 2014. Hele livet har han naturligvis hatt interesse for musikk, radioer, lydutstyr etc. - og begynte så smått å samle på relaterte gjenstander allerede da han var ung, og som i 2006 ga seg utslag i etableringen av Norsk radiomuseum. Jan Erik mener selv han har samlet på radioer i over 40 år.

I 2005 fikk Anne Helene og Jan Erik Steen kjøpt Eggen gård i Sjøbygda i Selbu, som ligger på sørsiden av Selbusjøen, hvor en kjører fra Medbonden (Selbu sentrum), og setter kursen mot Vikvarvet. Fra selve Selbu tar det ca. 20 minutter med bil, fra Værnes/Stjørdal ca. 50 minutter og fra Trondheim ca. 70 minutter. I sesongen har Jan Erik hatt ulike tilbud om kollektiv båtskyss, mest kjent er båten Jørva som tar ca. 50 personer. Dette har vært et populært tiltak, som kombinerer besøket med en fin tur på Selbusjøen. Gjestene, som vanligvis består av lukkede selskap, foreninger og lag, kan bestille båtskyss, hvor de kan bli plukket opp i Klæbu eller på Selbustrand. Fra Klæbu tar båtturen ca. fem kvarter. Underforstått så syr museet sammen en såkalt pakkeløsning. Det igjen betyr at museet ikke i seg selv er "et drop in" på linje med andre museer og tilbydere, med unntak i helgene. Men selv da må en følge fast guiding. Utover dette må en bestille besøk innenfor tilbudte åpningstider, og derigjennom bli en del av et kollektivt besøk som følger en guidet tur. En kan altså ikke vandre rundt på egenhånd og føle på smaksprøvene. Det ville aldri gått, slik museet er bygd opp. Å slippe publikum fritt til ville ødelagt smakene ganske så raskt.

Jan Erik og Anne Helene Steen

Familien Steen kom oppover med 11 containere fullpakket med radioer. Formelt ble Norsk radiomuseum åpnet 14. mai 2006 med selveste Nora Brockstedt (1923-2015). Det høres så enkelt ut, men det kom ikke av seg selv. Det har selvsagt vært noen skjær i sjøen, bokstavelig talt. I Norge har vi noe som heter Tilsyn. Hvor mange er det vel knapt noen som vet. Dette har selvsagt Jan Erik Steen fått merke. Men heldigvis har hans erfaring fra næringslivet gitt ham en solid ballast. Likevel opp i alt det byråkratiske, alle hinder og utfordringer - kan han ikke la vær å fortelle om båten Jørva og dens sertifisering. "*Skulle tro jeg skulle drive cruise på Karibien*", sukker Jan Erik.

En skal selvsagt være ydmyk ved å dra frem store øyeblikk og/eller personligheter, da det som er stort for ett menneske, kan være lite eller ubetydelig for andre, vice versa. Men det er klart

at visse personligheter har gjort seg mer bemerket, eksempelvis Richard Hermann fra London. For ikke å snakke om Knut Bjørnsen og Per Jorseth, hvor vi satt klistret og noterte rundetider. Gjennom nostalgi finner vi våre egne favoritter, vi finner noen eller noe som mest har påvirket vår egen personlighet.

Krigen er godt representert også i Sjøbygda. Senderutstyr sto som alle vet meget sentralt den gangen blant motstandsfolk. Jan Erik spiller gjerne av et intervju hvor Tormod Morseth forteller om de dramatiske dagene i familien under krigen. Tyskerne beslagla omkring 540 000 radioapparater i 1941. I 1945 var det 240 000 som fikk sine apparater tilbake, mens altså de fleste ble sendt til Tyskland, ikke for å forhindre fri avlytting av London etc., men for tekniske gjenytelse. Jan Erik Steen har også legendariske taler av Churchill.

Samarbeidet med NRK har vært meget positivt, hvorpå Steen er i besittelse av et lydarkiv på 1 800 bånd. Og Radio-Adressea sitt arkiv har også havnet i Sjøbygda, men her forsvant det meste i forbindelse med en brann i 2010. Alle disse båndene gjør at museet kan skifte repertoar. En kan forandre programmet, og folk vil komme tilbake. En blir på et vis aldri ferdig. Museet er bygd opp i ulike avdelinger. Det har sågar en avdeling for kamera, med blant annet en utgave av Leica fra 1930. Kombinert med bilder fra Selbu.

Merkedager for museene

- 2006 05 14 Åpningen av Norsk radiomuseum.
- 2007 08 10 Åpningen av Amfi.
- 2015 05 27 Åpningen av Norsk fjernsynsmuseum.
- 2017 05 26 Åpningen av nytt teknisk museum.

Museene har alt som skal til for å kombinere en tur. De har bespisning med alle rettigheter. Og sannelig har de også lagt til rette for kulturelle innslag. Radiomuseet har gjennom de ti årene det har eksistert arrangert mindre og større konserter og opptredener med våre fremste artister, og andre kulturpersoner som står så fint til stedet og atmosfæren. Familien Steen har bygd et eget amfi, hvor flere artister har formidlet scenekunst hentet fra nærliggende oppsetninger, eksempelvis fra flere av de spel som finnes i Trøndelag. Dette skaper en synergieffekt. Både radio og fjernsyn er jo bygd på underholdning.

Et kvalitetstempel er at museet har historien bak de mange av gjenstandene, klippene og lydopptakene. Her går en ikke rundt med en automatisk presentør i form av å lytte på et bånd, eller du leser deg i hjel gjennom et utall med slitsomme, overinformerte plakater. Nei, Jan Erik Steen kan sin historie, uten manus selvsagt, - og han forteller det så lett og enkelt at du kjenner deg igjen og mest føler du er med under innspillingen den gangen. Historieformidling er fortsatt best levende, og utført av de som har et eierforhold til gjenstanden og/eller historien. Før krigen var det utrolig nok hele 75 radiofabrikker i Norge. Etter freden i 1945 var det ca. 30 stk. Fjernsynet var på det eksperimentale nivået før krigen, blant annet i Frankrike. Etter krigen overtok amerikanerne utviklingen av fjernsynet, mens Norge kom i gang sist på 50-tallet, med regulære sendinger fra 1960. Det var kun noen minutter hver kveld, og etter hvert som sendetiden ble utvidet, ble Dagsrevyen flyttet.

Det er klart at de fleste gjenstander må plasseres etter hverandre innen sin kategori, men flere bryter på sitt vis ut gjennom en omgitt relatert atmosfære, flere også omgitt med bilder. Enhver besøkende får en mulighet til å kjenne seg igjen. Museet har sågar på flere holdeplasser laget til møbleringer som står i stil med tiden, eksempelvis en stue fra 50-tallet. Og hvem husker ikke de mange jukeboksene, som ble revolusjonert av en som het Sjøberg. Han var nok ikke fra Sjøbygda, men en svenske som etter å ha reist til Amerika startet utvikling og produksjon under det amerikaniserte navnet ”Seeburg”.

Norsk fjernsynsmuseum ble åpnet på samme sted i Sjøbygda 27. mai 2015, hvor prominente personer og pionerer fra den spede begynnelse var til stede. Selve det fysiske bygget hentet Jan Erik i Soknedal. På Fjernsynsmuseet kan du følge utviklingen av fjernsynskamera og mottakere, og en får bli med inn i datidens studioer. En kommer selvsagt ikke utenom

innføringen av fargefjernsyn, vel et protoeksempel på norsk *nisseluepolitikk*, jfr. nåværende debatt om søndagsåpne butikker, som alle vet vil bli en realitet, men.... - Hvorvidt man skulle innføre fargefjernsyn skapte stor debatt. Den 10. desember 1971 vedtok Stortinget med 94 mot 34 stemmer at fargefjernsyn skulle innføres som en prøveordning. De som stemte mot farger på TV var Senterpartiet og Venstre, samt noen enkeltrepresentanter fra Krf og Arbeiderpartiet. Fargefjernsyn var i følge flere av disse kritikerne mer umoralsk enn TV i sort-hvitt fordi man lettere kunne forveksle TV-bildene med virkeligheten når bildene kom i farger! Det var dette som fikk saksordfører Einar Førde til å si fra talerstolen i Stortinget: ”*Me får finna oss i at synda hev kome til jorda, men vi vil ikkje ha ho i fargar*”.

Merkedager for TV

1954 01 12 Første prøvesending fra Tryvann.
1960 08 21 Første offisielle TV-sending åpnet av kong Olav.
1972 01 01 Innføringen av fargefjernsyn.

Minneverdige TV-sendinger

1962 10 30 Cubakrisen.
1963 11 22 Mordet på J. F. Kennedy.
1966 02 26 Mens vi venter på Gjermund Eggen.
1967 00 00 Finske fjernsynsteater.
1969 07 20 Månelandingen.
1982 02 25 Da Oddvar Brå brakk staven.
1991 01 17 Gulfkrigen / kong Olav dør.
2001 09 11 Terrorangrepet på World Trade Center.

Jan Erik har med en del samleobjekter litt utenom radio- og TV, eksempelvis sykler. Dette for å ta vare på den delen av vår kulturarv, hans sportsinteresse og på et vis binde sammen hans liv og virke. Det gir stedet en ekstra dimensjon, som skal minne oss om å ta vare på det en brenner litt ekstra for. Og hva er alternativet? Det ville ha blitt stuet bort inntil noen uinteresserte og lite kunnskapsbevisste hadde hivd det på søppelfyllingen. Da hadde vi alle tapt noen røtter og anker.

I et stabbur har Jan Erik laget sin egen Hall of Fame. Der har han instrumenter, sanger og bilder, som en hyllest til de som gjennom eteren og fjernsynsruta har gitt oss alle en opplevelse. Gjennom denne Hall of Fame ligger det en link til stedets eget amfi, hvor det som nevnt med jevne mellomrom arrangeres konserter og arrangement. Det knytter de to museene sammen, gir stedet en langt større kulturell rolle og åpner for et mer direkte nostalgisk møte med smaksprøver.

I løpet av de første ti årene har nærmere 100 000 besøkt Norsk Radiomuseum og Norsk Fjernsynsmuseum, dersom en teller grovt sagt med også gjester og tjenesteytere. Om kort tid vil også dette tallet passeres av rent betalende besøkende. Men så var det dette med *at ingen varer evig*, ei heller Anne Helene og Jan Erik Steen. Denne erkjennelsen er det flere nyskapere som har måtte tenke igjennom. Ref. et annet museum i Selbu: Granby. *Det kommer en dag*, heter det... og den kan komme dessverre raskere enn vi tror. Tidlig i år hadde Jan Erik Steen en såkalt ”døden nær opplevelse” på Gran Canaria under en treningsstur på sykkel. Nå skal vi la den ligge her, likeså familiens tanker om den nære og fjerne fremtid. Selvsagt kan det være ulike alternativer, men ordet *stiftelse* er nok ikke et ukjent alternativ.

En kan selvsagt i helgene droppe innom, men de fleste har planlagt å dra til Sjøbygda, en har sine forventninger. Det blir fort en 13 til 17 helger i løpet av sesongen, og omkring 80 turer (båt?). Rykte er den beste PR også for Anne Helene og Jan Erik. Museet trenger ikke annonsere seg i hjel. Å følge en guidet tur med Jan Erik er som å vandre i dine ungdoms egne spor. Du nikker gjenkjennende, føler deg litt stolt - som om du har svart riktig på et spørsmål. Du vinner hver gang, en god følelse. Og du forstår at det du vokste opp med kanskje ikke var så dårlig, tross alt. Museene til familien Steen har en enorm virkning på publikum. Av og til blir besøkende stående mest paralyserte. Noen med en klump i halsen, andre med våte øyner. Vi lar oss lett røre, heldigvis. Undertegnede har alltid ment at et museum kan være en avansert form for terapi i en stresset hverdag hvor en kiver etter så mangt uten å ha tid eller omtanke for hva vi en gang fikk. Får du en tåre i øyekroken under oppholdet i Sjøbygda, har noe truffet deg i fortid, mens du selv har tatt et viktig skritt inn i bedre helsemessig fremtid.

